

ΘΕΟΣ ΗΛΙΟΣ - Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΗΛΙΟΣΤΑΣΙΟ

1. ΘΕΟΣ ΗΛΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

«Τίποτε δεν διορθώνει ευκολότερα τους ανθρώπους όσο η γνώση του παρελθόντος». Πολύβιος 203-120 π.Χ»

Κάθε χρόνο ζούμε την περίοδο των Χριστουγέννων, μέρες γιορτής, ξεφαντώματος, οικογενειακής θαλπωρής. Για πολλούς ο Χριστός γεννιέται μέσα σε σπίτια ζεστά με δώρα και αγάπη. Για πολλούς άλλους όμως, ο Χριστός γεννιέται μέσα στο κρύο, την φτώχεια, την εγκατάλειψη και τον κατατρεγμό. Το πανάρχαιο μήνυμα του θεού Ήλιου και του Χριστού έχει ξεχαστεί και εγκαταλειφθεί. Θα αναρωτιέται βέβαια κανείς γιατί αναφέρεται ο Θεός Ήλιος ;

Θα αντιστρέψουμε το ερώτημα λέγοντάς : γιατί άραγε εορτάζουμε τα Χριστούγεννα τον Δεκέμβριο;

Για να μπορέσουμε να απαντήσουμε σε αυτά τα δύο ερωτήματα θα πρέπει να επιστρέψουμε στην εποχή του πρωτόγονου ανθρώπου. Εκείνη την εποχή που ο άνθρωπος ενταγμένος μέσα στο οικοσύστημα, αντλούσε, όπως ήταν φυσικό, τα απαραίτητα για την διαβίωση του από την μητέρα γη. Συγχρόνως όμως, είχε να αντιμετωπίσει τα αδυσώπητα φυσικά φαινόμενα τα οποία μερικές φορές κάθε άλλο παρά ευνοϊκά ήταν για την διαβίωση του. Αισθανόμενος ο Άνθρωπος μικρός απέναντι στη δύναμη της φύσης την θεοποίησε. Θεοποίησε την ομορφιά της, τη γονιμότητά της, τη θάλασσα, τον ουρανό, τον ήλιο και κάθε τι που δεν μπορούσε να εξηγήσει. Η θεοποίηση του Ήλιου και της Σελήνης δεν ήταν παράδοξο, αν αναλογιστούμε ότι εκτός από το φόβο και το δέος που προκαλούσε η περιοδική εναλλαγή ημέρας και νύκτας, οι διάφορες περίοδοι του ηλιακού κύκλου σηματοδοτούσαν και την εναλλαγή των εποχών του έτους. Αυτές καθόριζαν τη διαμόρφωση της καλλιεργήσιμης ζωής, αλλά και τον τρόπο επιβίωσης των ανθρώπινων κοινωνιών.

Ήταν λοιπόν φυσική συνέπεια ο βασιλιάς Ήλιος να αποτελέσει την πρώτη θεότητα που έλκυσε διαισθητικά η ανθρώπινη λογική. Μετά την σχεδόν απλοϊκή αυτή αρχή η θρησκεία του Ήλιου έφθασε στις μεγαλύτερες ειδωλολατρικές θρησκείες της ανθρωπότητας και πολλοί θεοί των μεταγενέστερων εποχών ήταν προσωποποίηση του Ήλιου. Ο Ήλιος στην αρχαία ελληνική μυθολογία ήταν γιός του Τιτάνα Υπερίωνος, γιός του Ουρανού και της Γαίας, ενώ είχε κοινά γνωρίσματα με τους ηλιακούς θεούς των άλλων λαών, Αρίων και μη Αρίων, όπως ο Αχούρα Μάζδα των Ινδών, ο Οντίν των Σκανδιναβών, ο Βαάλ των Ασσυρίων, ο Ρά και ο Φθά των Αιγυπτίων, ο Διόνυσος, ο Άδωνις, ο Δίας για τους Έλληνες κλπ. Στις ηλιοκεντρικές αυτές θρησκείες επιβλήθηκε η λατρεία και ο πανηγυρικός εορτασμός του θεού Ήλιου. Σε εκείνες ακριβώς τις περιόδους συνέπιπταν τα τέσσερα χαρακτηριστικά σημεία της ετήσιας φαινομενικής τροχιάς γύρω από τη γη, δηλαδή τις δύο Ισημερίες και τα δύο Ηλιοστάσια. Όλοι οι ανατολικοί λαοί, οι Έλληνες, αλλά και οι περισσότεροι Ευρωπαίοι λαοί ήδη από τους αρχαϊκούς χρόνους γιόρταζαν τα ηλιοστάσια. Τα συνδύαζαν με έθιμα τα οποία, παρόλο που έχουν προσαρμοστεί στη Χριστιανική θρησκεία, έχουν ως κοινή προέλευση τους την πανάρχαια λατρεία του θεού Ήλιου. Με ιδιαίτερη λαμπρότητα οι Ευρωπαίοι γιορτάζουν τη γέννηση του Ήλιου, δηλαδή το χειμερινό ηλιοστάσιο στις 22/12, ημερομηνία που σηματοδοτούσε την αρχή του χειμώνα και το σταδιακό ανέβασμα της ημέρας, δηλαδή τη νίκη του φωτός έναντι του σκότους. Οι αρχαίοι Έλληνες τιμούσαν το Διόνυσο από την 8η έως την 11η ημέρα στην Αθήνα και στους γύρω Δήμους. Τελούνταν τα Μικρά Διονύσια με αναπαραστάσεις διαφόρων μύθων που αφορούσαν τον Διόνυσο, Θεός που γεννήθηκε, θανατώθηκε και κομματιάστηκε από τους Τιτάνες, αλλά επέστρεψε στην ζωή με την βοήθεια της γιαγιάς του της Ρέας. Άλλη γιορτή ήταν τα Αλώα, οι ευχαριστήριες εορτές για την καλή σοδειά προς την θεά Δήμητρα των Αλωνιών που λάμβαναν χώρα την νύχτα της 26ης Δεκεμβρίου. Οι Ρωμαίοι γιόρταζαν τα Σατουρνάλια και τα Μπρουμάλια ημέρα γεννήσεως του Αήττητου Ήλιου. Ο εορτασμός των Χριστουγέννων στο χειμερινό ηλιοστάσιο είχε ένα μεγάλο πλεονέκτημα για την κατοπινή καθιέρωση τους. Συνέπιπτε με την μεγάλη ειδωλολατρική γιορτή των Σατουρνάλιων προς τιμήν του θεού Κρόνου, αλλά και την γέννηση του Μίθρα του Αήττητου Ήλιου, καθώς και με τα Μπρουμάλια. Αυτές τις εορτές που ο Χριστιανισμός ήθελε να τις εξαφανίσει. Συνεπώς με την γενικότερη καθιέρωση των γενεθλίων του Χριστού την 25η/12 από τον ηγεμόνα των Φράγκων Αυτοκράτορα της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας Καρλομάγνο το 800 μ.Χ, οι Χριστιανοί παρομοίαζαν και προσωποποιούσαν τον Ιησού με τον Ήλιο. Δηλαδή ο Χριστός ήταν γι' αυτούς ο πνευματικός ήλιος της δικαιοσύνης. Όλα τα Χριστουγεννιάτικα ήθη και έθιμα εκτός από τον στολισμό της φάτνης έχουν ειδωλολατρικές και παγανιστικές ρίζες. Τελικά όμως, τα παγανιστικά έθιμα αφομοιώθηκαν και μεταπλάστηκαν από τον Χριστιανισμό. Το έθιμο του κούτσουρου ή χριστόξυλου, το οποίο ακόμη και στις μέρες μας τοποθετείται και μένει αναμμένο όλη τη νύχτα της παραμονής της 25ης/12 και όλο το δωδεκάημερο, έχει ειδωλολατρικές και παγανιστικές ρίζες, αφού στην συνέχεια οι πιστοί σκορπούν την στάχτη στα χωράφια και σιτηρά για ευλογία. Το χριστουγεννιάτικο δέντρο έχει ειδωλολατρική και παγανιστική ρίζα διότι οι Ρωμαίοι κατά την γιορτή των Σατουρνάλιων αρχικώς στόλιζαν με κομμάτια μετάλλου τα δέντρα και εν συνεχεία με φρούτα, καρπούς και κεριά. Αυτό το έθιμο μέσω της ευρωπαϊκής παράδοσης μεταφέρθηκε έως τις μέρες μας και αυτοί που το ανέδειξαν ήταν οι βαρβαρικοί λαοί οι οποίοι στις 24/12, στην γιορτή του Αδάμ και της Εύας, στόλιζαν

ένα έλατο μέσα στο σπίτι. Το κόψιμο της βασιλόπιτας αποτελεί εξέλιξη του αρχαίου ελληνικού εθίμου του εορταστικού του άρτου, τον οποίο οι αρχαίοι Έλληνες πρόσφεραν στους θεούς σε μεγάλες αγροτικές γιορτές, όπως τα Θαλύσια και τα Θεσμοφόρια. Άλλη γιορτή είναι τα Ραγκουτσάρια, η οποία εορτάζεται με μεγαλοπρέπεια σε περιοχές, όπως η Καστοριά στις 6-8 Ιανουαρίου. Πρόκειται για εορταστικές εκδηλώσεις του καρναβαλιού, οι τελευταίες του Δωδεκαήμερου που συμπίπτουν χρονικά με τις γιορτές της διονυσιακής λατρείας. Οι άνθρωποι μεταμφιέζονται σε ζώα -ελάφια, καμήλες, αγελάδες- ή οι άνδρες ντύνονται γυναίκες και το αντίστροφο. Αυτό συμβαίνει γιατί έτσι ξορκίζουν καλύτερα τα κακά πνεύματα, δηλαδή τους καλικάντζαρους, ώστε τα χωράφια τους να έχουν πλούσια σοδειά την επόμενη χρονιά. Τα Μικρά Διονύσια, τα Σατουρνάλια, ή τα Χριστούγεννα ή αντίστοιχα ο Θεός Ήλιος ή ο Χριστός αποτελούσαν και θα αποτελούν για τον άνθρωπο την ελπίδα για το αύριο και την ελπίδα της δικαιοσύνης. Στις μέρες μας που η επέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον έχει επιφέρει ολέθριες συνέπειες, η διαπροσωπική επικοινωνία καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη και η εξασφάλιση των αναγκών για την επιβίωση καθημερινός αγώνας, αποτελεί επιτακτική ανάγκη η κατανόηση της ανθρώπινης φύσης μας και της αναγκαιότητας της συνεργασίας και της ειρηνικής συνύπαρξης για την επιβίωση.

2. ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ, ΤΟ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΗΛΙΟΣΤΑΣΙΟ ΚΑΙ Ο ΘΕΟΣ - ΗΛΙΟΣ

Δεκέμβριος... Ο μήνας των γιορτών, ο μήνας των Χριστουγέννων. Όμως, τι γιορτάζουμε τα Χριστούγεννα; Σύμφωνα με την χριστιανική παράδοση, γιορτάζουμε την γέννηση του Ιησού Χριστού. Γεννήθηκε στις 25 Δεκεμβρίου, από την Παρθένο Μαρία, σ' ένα σπήλαιο της Βηθλεέμ. Ο παγανιστικός κόσμος κατά την αρχαιότητα γιόρταζε την ίδια μέρα, στις 25 Δεκεμβρίου, την γέννηση του Μίθρα, ο οποίος επίσης είχε γεννηθεί από μια παρθένο, μέσα σε μια σπηλιά. Επίσης, η μέρα αυτή θεωρείτο γενέθλια μέρα για τον Όσιρη, τον Ώρο, τον Διόνυσο, τον Άδωνη, τον Δία και τον Jupiter, τον Ταμμυζ, τον Ηρακλή και για όλους τους ηλιακούς ημίθεους. Είναι τυχαία σύμπτωση ; Όχι βέβαια. Τότε, τι συμβαίνει; Σύμφωνα με ερευνητές θρησκευολόγους, το 325 που θεο-ποιήθηκε ο Ιησούς στην Σύνοδο της Νίκαιας, ορίστηκε η γέννησή του στις 25 Δεκεμβρίου, όπως ακριβώς εορταζόταν μέχρι τότε η γέννηση του Μίθρα από τους παγανιστές. Γιατί αυτό ; Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τότε ήταν μια ταραγμένη εποχή και οι συγκρούσεις μεταξύ χριστιανών και εθνικών είχαν φτάσει στο αποκορύφωμά τους. Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος έγινε χριστιανός και όρισε την χριστιανική θρησκεία ως την επίσημη θρησκεία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Όμως, τι μπορούσε να κάνει με τόσους εθνικούς που αντιδρούσαν; Για να περάσει πιο εύκολα η νέα θρησκεία στον παγανιστικό κόσμο, θα έπρεπε να δανειστεί παγανιστικά στοιχεία και να δώσει την αίσθηση στους ανθρώπους ότι η παλιά πίστη και οι παλιές δοξασίες δεν είχαν πεθάνει αλλά συνέχιζαν να ζουν μέσα στον Χριστιανισμό. Έπρεπε να δώσει την αίσθηση ότι η νέα θρησκεία εξέφραζε το θρησκευτικό πνεύμα της αρχαιότητας. Έτσι, κάποια από τα στοιχεία αυτά αφορούν και την γέννηση του Χριστού. Το 336 ορίστηκαν τα Χριστούγεννα στις 25 Δεκεμβρίου, ο Χριστός έγινε ένας νέος Θεός - ήλιος, όπως ήταν στην αρχαιότητα ο Μίθρας και η νέα θρησκεία, ο Χριστιανισμός, διαμορφώθηκε σαν ένα συμπλήρωμα, φέροντας τόσο παγανιστικά όσο και ιουδαϊκά στοιχεία, καθώς προέρχεται από τον ιουδαϊκό κόσμο και για την διαμόρφωση της θρησκείας αυτής έπαιξαν σημαντικό

ρόλο οι απόστολοι και κυρίως, ο Απόστολος Παύλος. Όμως, γιατί είχε τόση σημασία να οριστεί ο Χριστός ως Θεός - ήλιος και γιατί ανέκαθεν οι άνθρωποι γιόρταζαν και τιμούσαν τον Θεό - ήλιο ή μάλλον σωστότερα, τον ήλιο ως Θεό ; Σύμφωνα με τον Έντουαρντ Κάρπεντερ, συγγραφέα του βιβλίου «Παγανισμός και Χριστιανική Θρησκεία», ανέκαθεν οι άνθρωποι εξέφραζαν το θρησκευτικό τους συναίσθημα για την κίνηση του ήλιου και των πλανητών και για την εναλλαγή των εποχών. Με άλλα λόγια, οι άνθρωποι θεοποιούσαν τον ήλιο, ο ήλιος γινόταν ένας μεγάλος Θεός. Και αυτό είναι κάτι που το παρατηρούμε σε όλες τις θρησκείες, από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι και σήμερα. Η αρχαία Αίγυπτος είχε τον δικό της Θεό του ήλιου, τον περίφημο Ρα. Στην πρώιμη ελληνική μυθολογία, ο Ήλιος ήταν προσωποποιημένος ως θεότητα, τον οποίο ο Όμηρος αντιστοιχεί στον ηλιακό Τιτάνα Υπερίωνα. Άλλες πηγές αναφέρουν πως ο Ήλιος είναι γιος του Υπερίωνα από την αδελφή του Θεία. Ο Ήλιος οδηγούσε το πύρινο άρμα του στον ουρανό. Είχε δύο αδελφές, την Θεά του φεγγαριού Σελήνη και την Θεά της αυγής Ηώ. Πολλοί πιστεύουν πως ο Απόλλων έγινε ο Ολύμπιος "ηλιακός θεός", αλλά η θεωρία αυτή βασίζεται κυρίως σε υποθέσεις. Ο αντίστοιχος του Ηλίου στην Ρωμαϊκή μυθολογία είναι ο Σολ. Όσο για τον Μίθρα, ήταν ο κεντρικός Θεός του Μιθραϊσμού, μιας συγκριτικής ελληνιστικής και ρωμαϊκής μυστηριακής λατρείας, η οποία αναπτύχθηκε στην ανατολική Μεσόγειο κατά τον 2ο και 1ο αιώνα ΠΚΧ. Ήταν περσικός Θεός του φωτός και της σοφίας και η προέλευσή του ανάγεται σε μια αρχαιότερη βεδική θεότητα. Μετά την κατάληψη της Ασσυρίας τον 7ο αιώνα ΠΚΧ και της Βαβυλωνίας τον 6ο αιώνα ΠΚΧ, ο Μίθρας ταυτίστηκε με τον θεό του Ήλιου και η λατρεία του Ήλιου αποδιδόταν πλέον σε εκείνον. Σύμφωνα με την μυθολογία, ήταν γεννημένος στις 25 Δεκεμβρίου, μια ημερομηνία πολύ κοντινή στο χειμερινό ηλιοστάσιο. Τέλος, στον χριστιανικό κόσμο, έχουμε τον Ιησού Χριστό, που γιορτάζεται η γέννησή του στις 25 Δεκεμβρίου επίσης, ένας σύγχρονος πλέον Θεός - ήλιος. Όμως, γιατί οι άνθρωποι γιόρταζαν ανέκαθεν την γέννηση του όποιου Θεού - ήλιου στις 25 Δεκεμβρίου; Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η ημερομηνία αυτή βρίσκεται πολύ κοντά στο χειμερινό ηλιοστάσιο. Όπως επίσης δεν πρέπει να ξεχνάμε τι είναι το χειμερινό ηλιοστάσιο. Στο χειμερινό ηλιοστάσιο, το βόρειο ημισφαίριο της γης στις 21 Δεκεμβρίου (ή το νότιο ημισφαίριο αντίστοιχα στις 21 Ιουνίου) βρίσκεται στο πιο μακρινό του σημείο από τον ήλιο, έχουμε την μεγαλύτερη νύχτα του χρόνου και την αρχή του χειμώνα. Όμως, απ' αυτή την κομβική στιγμή κι έπειτα, το βόρειο ημισφαίριο της γης στις 21 Δεκεμβρίου (ή το νότιο ημισφαίριο αντίστοιχα στις 21 Ιουνίου) αρχίζει και πάλι να πλησιάζει σιγά - σιγά προς τον ήλιο, ο ήλιος αρχίζει λεπτό το λεπτό να κερδίζει το χαμένο του έδαφος, αρχίζει να δυναμώνει και να κατακτά όλο και περισσότερο κάθε μέρα, το φως δειλά - δειλά επεκτείνεται για να κερδίσει τη μάχη του με την νυχτιά και την σκοτεινιά. Αν το φθινόπωρο συμβολίζει τον θάνατο, καθώς όλα φθίνουν, μαραίνονται, η μέρα σβήνει σταδιακά μέσα στη νύχτα και ο ήλιος εμφανίζεται για λίγες μόνο ώρες κάθε ημέρα, το χειμερινό ηλιοστάσιο συμβολίζει την αναγέννηση και ενδυνάμωση του ήλιου. Ίσως για μας δεν έχουν όλα αυτά σήμερα και τόσο μεγάλη σημασία. Όμως, για φανταστείτε τους πρωτόγονους ανθρώπους, τους ανθρώπους της προϊστορικής εποχής, που η ζωή και οι καλλιέργειές τους εξαρτιόνταν άμεσα από την ζωογόνο παρουσία και δύναμη του ήλιου! Φανταστείτε πως θα ένιωθαν βλέποντας τον ήλιο να τους εγκαταλείπει σταδιακά από το τέλος Σεπτεμβρίου και πόση χαρά θα ένιωθαν καθώς θ' αντιλαμβάνονταν ότι ο ήλιος γυρίζει ξανά κοντά τους από τα τέλη Δεκεμβρίου!

Η λατρεία και η θεοποίηση του ήλιου καθώς και οι γιορτές του χειμερινού ηλιοστασίου, μεταξύ των οποίων και τα Χριστούγεννα, έχουν αρχέγονη αξία και σημασία για τους ανθρώπους. Όλοι οι πολιτισμοί είχαν καθιερώσει γιορτές για αυτή την ημερομηνία, καθώς πίστευαν πως είναι η μέρα της ανάστασης του ηλιακού θεού. Δεν είναι τυχαίο που ακόμα και μέχρι σήμερα οι άνθρωποι γιορτάζουν αυτές τις μέρες, κάθε άνθρωπος με τον δικό του τρόπο κι άσχετα με το αν είναι θρησκευόμενος/η ή όχι. Οι μέρες αυτές έχουν την έννοια μιας αρχέγονης γιορτής για την ίδια την ανθρωπότητα, μιας γιορτής που χάνεται στα βάθη της ανθρώπινης ιστορίας και στο συλλογικό μας ασυνείδητο. Μιας γιορτής για τον ζωοδότη ήλιο, τον άρχοντα του πλανητικού μας συστήματος. Όλοι οι άνθρωποι νιώθουν την ανάγκη να χαρούν αυτές τις μέρες. Αυτές οι μέρες είναι μέρες χαράς και συγκίνησης για ολόκληρη την ανθρωπότητα, μιας χαράς που χάνεται στα βάθη της προϊστορίας, όταν οι άνθρωποι εκείνης της μακρινής εποχής, οι πρόγονοι του ανθρώπινου γένους, έβλεπαν τον ήλιο να δυναμώνει σταδιακά και να γυρίζει κοντά τους θριαμβευτής. Τον ήλιο, που για κείνους ήταν η ίδια τους η ζωή ! Για πάρα πολλούς, τα Χριστούγεννα είναι η αγαπημένη τους γιορτή. Ό,τι αξίζει μέσα στον βαρύ και σκοτεινό χειμώνα!

Τα πολύχρωμα φώτα της γιορτής δίνουν λάμψη και ελπίδα στην βαριά και μακριά νύχτα. Ο Θεός - ήλιος επιστρέφει, είναι εδώ ! Κατακτά την ημέρα και μας κερδίζει με την δύναμη και την λάμψη του. Υμνήστε τον Δημιουργό της ζωής με αρχέγονους ύμνους λατρείας ή με ύμνους χριστιανικούς !

Όπως νιώθει, ό,τι πιστεύει και όπως αγαπά ο κάθε άνθρωπος επάνω στην γη.

